

MINISTERSTWO EDUKACJI I NAUKI

SEKRETARZ STANU,
PEŁNOMOCNIK RZĄDU DO SPRAW ROZWOJU I UMIEJZYNARODOWIENIA EDUKACJI I NAUKI
TOMASZ RZYMKOWSKI

Warszawa, 06 września 2022 r.

DWM-WOPG.473.440.2022.GC

Pan
Marcin Wiącek
Rzecznik Praw Obywatelskich
Al. Solidarności 77
00-090 Warszawa

Szanowny Panie Rzeczniku,

w związku z pismem z 2 sierpnia 2022 r., nr VII.7030.14.2022.AT, z prośbą o udzielenie informacji o wszelkich działaniach, jakie prowadzone są obecnie przez Ministerstwo Edukacji i Nauki, a które mogą wpłynąć na przyszłą sytuację dzieci i młodzieży z Ukrainy oraz innych państw w kontekście prawa do nauki, a także zawierającym rekomendacje Rzecznika Praw Obywatelskich, uprzejmie proszę o przyjęcie następujących informacji.

Ad 1) wzmocnienie współpracy między władzą centralną, kuratoriami oświaty, jednostkami samorządu terytorialnego i organizacjami społecznymi.

W związku z bieżącą sytuacją na Ukrainie i napływem uchodźców, w tym dzieci i młodzieży w wieku szkolnym, Minister Edukacji i Nauki na bieżąco współpracuje z właściwymi organami władzy centralnej. Na prośbę MSWiA, Minister wyznaczył przedstawiciela resortu do kontaktów roboczych w zakresie kierunkowych działań odnośnie wsparcia uchodźców z Ukrainy.

Minister pozostaje w stałym kontakcie z kuratorami oświaty. Na bieżąco organizowane są wideokonferencje kierownictwa MEiN z kuratorami oświaty w celu omawiania aktualnej sytuacji i najbliższych działań.

Minister także ściśle współpracuje z jednostkami samorządu terytorialnego w ramach Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego.

Projektowane zmiany w przepisach oświatowych są szeroko konsultowane, zarówno z organami administracji rządowej, jak i związkami zawodowymi, organizacjami pracodawców i partnerami społecznymi.

8 czerwca 2022 r. Minister Edukacji i Nauki i UNICEF podpisali Memorandum o porozumieniu w sprawie przeciwdziałania wykluczeniu edukacyjnemu dzieci i młodzieży z Ukrainy. Wymiana materiałów edukacyjnych, zapewnienie informacji na temat możliwości kontynuacji kształcenia w Polsce dla uchodźców z Ukrainy, szkolenia nauczycieli, dostęp do platformy Learning Passport i organizacja letniego wypoczynku dla ukraińskich dzieci z uwzględnieniem zajęć

edukacyjnych, to przykładowe działania możliwe do realizacji w ramach podpisanego Memorandum.

Ad 2) podjęcie pilnych działań w celu rozwiązania problemów kadrowych w przedszkolach i szkołach.

Wprowadzono rozwiązania sprzyjające zapewnieniu odpowiedniej kadry pedagogicznej. Umożliwiono przydzielenie nauczycielowi, za jego zgodą, godzin nadwymiarowych w wymiarze wyższym niż 1/2 tygodniowego obowiązkowego wymiaru godzin zajęć w przypadku utworzenia dodatkowego oddziału w celu zapewnienia kształcenia i wychowania dzieciom i uczniom z Ukrainy. Umożliwiono również podjęcie pracy nauczycielom korzystającym z uprawnienia do świadczenia kompensacyjnego, bez zawieszenia prawa do świadczenia kompensacyjnego, na stanowisku pomocy nauczyciela oraz nauczyciela w szkole, w której zostanie utworzony dodatkowy oddział.

Obok rozwiązań skierowanych do już zatrudnionych nauczycieli, wprowadzono przepisy ułatwiające zatrudnienie obywateli Ukrainy (na stanowisku nauczyciela i pomocy nauczyciela) – szczegółowe informacje znajdują się w pkt 3.

Ad 3) dalsze ułatwienia w zatrudnianiu osób z Ukrainy: nauczycieli, terapeutów, asystentów kulturowych i innych pracowników.

W odniesieniu do kwestii dotyczących zatrudniania osób posługujących się językiem ukraińskim uprzejmie informuję, że zgodnie z obowiązującymi przepisami za politykę kadrową szkoły odpowiada dyrektor szkoły. Dyrektor szkoły, na mocy art. 7 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. – Karta Nauczyciela (Dz.U. z 2021 r. poz. 1762, z późn. zm.) oraz art. 68 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe jest kierownikiem zakładu pracy dla zatrudnionych w szkole nauczycieli i pracowników niebędących nauczycielami. W szczególności decyduje i dokonuje czynności w sprawach z zakresu prawa pracy co oznacza, że wyłącznie on uprawniony jest do zawierania z pracownikami (nauczycielami oraz pracownikami niepedagogicznymi) umów o pracę.

Jednocześnie należy zauważyć, że obywatele Ukrainy mogą być zatrudniani na stanowisku nauczyciela na podstawie przepisów ustawy – Karta Nauczyciela. Zgodnie z art. 38 i art. 39 ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, obywatelowi Ukrainy, którego pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest lub był uznawany za legalny udziela się, na jego wniosek, zezwolenia na pobyt czasowy. Obywatel Ukrainy, któremu udzielono zezwolenia na pobyt czasowy, może podejmować pracę w Rzeczypospolitej Polskiej bez zezwolenia na pracę. W przypadku ubiegania się o pracę na stanowisku nauczyciela, obywatela Ukrainy będą obowiązywały takie same wymogi jak obywatela Polski. Jeżeli osoba, która uzyskała kwalifikacje do wykonywania zawodu nauczyciela w Ukrainie, chce w Polsce podjąć pracę w tym zawodzie, musi dokonać uznania zagranicznego dyplomu, aby następnie móc się ubiegać o uzyskanie uprawnień zawodowych, zgodnie z przepisami określającymi zasady wykonywania tego zawodu w Polsce.

16 marca br. Minister Edukacji i Nauki zwrócił się do jednostek systemu szkolnictwa wyższego i nauki z rekomendacją, aby uczelnie, w miarę możliwości, zwalniały z opłat nostryfikacyjnych lub wprowadzały minimalne opłaty, a postępowania prowadziły w krótszym terminie.

Obywateli Ukrainy można zatrudnić w publicznych szkołach lub placówkach w Polsce zgodnie z przepisami ustawy – Karta Nauczyciela na podstawie umowy o pracę na czas określony lub umowy o pracę na czas nieokreślony.

Obywatele Ukrainy mogą być zatrudniani w szkole także na podstawie art. 15 ustawy – Prawo oświatowe. W tym przypadku nie jest wymagane spełnianie przez zatrudnianą osobę wymagań kwalifikacyjnych, a jedynie posiadanie odpowiedniego przygotowania, które ocenia dyrektor szkoły. Dyrektor szkoły może uznać przygotowanie za właściwe nawet w przypadku braku nostryfikacji dyplomu.

Zgodnie z art. 165 ust. 8 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe, osoby niebędące obywatelami polskimi, podlegające obowiązkowi szkolnemu lub obowiązkowi nauki, które nie znają języka polskiego albo znają go na poziomie niewystarczającym do korzystania z nauki, mają prawo do pomocy udzielanej przez osobę władającą językiem kraju pochodzenia, zatrudnioną w charakterze pomocy nauczyciela przez dyrektora szkoły.

Stanowisko pomocy nauczyciela należy do stanowisk pomocniczych i obsługi w samorządzie. Status prawny pracowników niebędących nauczycielami, zatrudnionych w szkołach i placówkach prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego określają przepisy ustawy z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych. Minimalne wymagania kwalifikacyjne na stanowisku pomocy nauczyciela to wykształcenie podstawowe. W przypadku osoby nieposiadającej obywatelstwa polskiego wymagana jest znajomość języka polskiego.

Zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa w latach szkolnych 2021/2022 i 2022/2023, pracę na stanowisku pomocy nauczyciela mogą podjąć osoby niebędące obywatelami polskimi, które posiadają znajomość języka polskiego w mowie i piśmie w stopniu umożliwiającym pomoc uczniowi, który nie zna języka polskiego albo zna go na poziomie niewystarczającym do korzystania z nauki, bez konieczności potwierdzenia znajomości języka polskiego wymaganymi dokumentami.

Rekrutacja jest organizowana przez dyrektora danej szkoły, który odpowiada za cały proces zatrudniania. Aby wesprzeć ten proces, kuratoria oświaty udostępniły narzędzia służące dotychczas rekrutacji nauczycieli. Każda szkoła, zgodnie z prawem, publikuje ogłoszenia o wolnych godzinach i etatach na stronie internetowej właściwego kuratorium oświaty. Wszyscy zainteresowani mogą zgłaszać się bezpośrednio do danej szkoły.

Dla ułatwienia procesu Ministerstwo Edukacji i Nauki uruchomiło narzędzie, które w jednym miejscu zbiera ogłoszenia o pracę ze wszystkich kuratoriów i pozwala każdemu zainteresowanemu trafić na właściwą stronę:

<https://form.govtech.gov.pl/ankieta/720706/formularz-dla-szukajacych-zatrudnienia-jako-pomocnik-nauczyciela.html>. Aby znaleźć informację o wolnym stanowisku pracy pomocy nauczyciela należy w wyszukiwarce, w pozycji słowa kluczowe, wpisać „pomoc nauczyciela”.

Ponadto, dyrektorom okręgowych komisji egzaminacyjnych umożliwiono powoływanie w skład zespołu egzaminatorów, sprawdzających prace egzaminacyjne, osób niewpisanych do ewidencji egzaminatorów prowadzonej przez okręgową komisję egzaminacyjną, pod warunkiem, że osoby te odbędą szkolenie dla egzaminatorów. Pozwala to na powołanie w skład zespołów egzaminatorów osób znających język ukraiński, które mogą wspierać egzaminatorów przy sprawdzaniu prac egzaminacyjnych obywateli Ukrainy.

Minister Edukacji i Nauki zlecił Ośrodkowi Rozwoju Edukacji w Warszawie – ogólnokrajowej placówce doskonalenia nauczycieli – przygotowanie i przeprowadzenie intensywnych kursów przygotowujących z zakresu znajomości języka polskiego (na poziomie podstawowym) dla 1000 przybyłych z Ukrainy nauczycieli oraz osób, które mogą być zatrudnione na stanowisku pomocy nauczyciela.

Ad 4) intensyfikacja starań na rzecz integracji uchodźców; objęcie działaniami systemowymi uczniów i uczennic uczących się zdalnie poprzez zapewnienie im kontaktu z rówieśnikami oraz wsparcia osób dorosłych

W celu przeciwdziałania wykluczeniu edukacyjnemu dzieci i młodzieży z Ukrainy oraz utrzymania jakości kształcenia polskich dzieci społeczności przyjmujących uchodźców w Rzeczypospolitej Polskiej, w dniu 8 czerwca 2022 r. Minister Edukacji i Nauki podpisał z Funduszem Narodów Zjednoczonych na Rzecz Dzieci (UNICEF) *Memorandum o Porozumieniu*.

Zgodnie z treścią Memorandum, Minister i UNICEF będą współpracować w ramach partnerstwa w celu zapewnienia dzieciom - uchodźcom oraz dzieciom ze społeczności przyjmujących uchodźców dostęp do systemu kształcenia zgodnie z prawem krajowym. Minister będzie ściśle współpracować z UNICEF, aby umożliwić dostępność i przystępność informacji na temat kształcenia i usług edukacyjnych dla dzieci w całym kraju. Może ona obejmować m.in. wsparcie w zakresie reagowania na potrzeby uchodźców, w tym infolinii Ministerstwa dla uchodźców w RP, jak również wsparcie metod szkolenia nauczycieli w związku z kryzysem uchodźczym oraz inne metody obejmujące zajęcia rekreacyjne w czasie wypoczynku w miesiącach letnich dla dzieci uchodźców i dzieci ze społeczności przyjmujących uchodźców.

Minister Edukacji i Nauki stoi na stanowisku, że wybór najodpowiedniejszego rozwiązania edukacyjnego dla dzieci i uczniów, którzy przybyli do Polski z Ukrainy w związku z działaniami wojennymi, pozostaje w kompetencjach rodziców lub osób sprawujących opiekę nad dzieckiem lub uczniem. W związku z tym wprowadzono rozwiązania umożliwiające uczniom kontynuowanie nauki w ukraińskim systemie edukacji. Obecnie istnieją dwie możliwości zapewnienia dziecku kształcenia:

- 1) kontynuowanie nauki w systemie ukraińskim z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość

Zgodnie z § 15 rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 21 marca 2022 r. w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy, dzieci i uczniowie będący obywatelami Ukrainy, pobierający naukę w przedszkolu lub szkole funkcjonujących w ukraińskim systemie oświaty z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość, nie podlegają obowiązkowemu rocznemu przygotowaniu przedszkolnemu, obowiązkowi szkolnemu albo obowiązkowi nauki, o których mowa w ustawie – Prawo oświatowe.

Rodzic lub osoba sprawująca opiekę nad dzieckiem lub uczniem składa do gminy właściwej ze względu na miejsce pobytu dziecka lub ucznia oświadczenie o kontynuacji przez dziecko lub ucznia kształcenia w ukraińskim systemie oświaty. Oświadczenie to służy informacji o dzieciach ukraińskich na terenie gminy spełniających ww. obowiązek w systemie oświaty swojego kraju.

- 2) zgłoszenie do szkoły funkcjonującej w polskim systemie oświaty

Dzieci i uczniowie będący obywatelami Ukrainy, których rodzice nie zdecydują się na ww. rozwiązanie (kontynuację nauki w systemie ukraińskim), są objęte przepisami dotyczącymi obowiązku rocznego przygotowania przedszkolnego, obowiązku szkolnego i obowiązku nauki zgodnie z ustawą – Prawo oświatowe (w przypadku uczniów z Ukrainy nie stosuje się uregulowań związanych z tzw. edukacją domową).

Ministerstwo Edukacji i Nauki pozostaje w kontakcie z Ambasadą Ukrainy w Warszawie oraz prowadzi bezpośredni dialog z Ministerstwem Oświaty i Nauki Ukrainy, w tym w ramach rozmów obu Ministrów, spotkań Wiceministrów oraz roboczego kontaktu przedstawicieli obu ministerstw edukacji. W kontaktach z partnerami ukraińskimi Minister omawia dalsze wspieranie strony ukraińskiej, w tym pomoc w przeprowadzeniu egzaminu wstępnego na studia dla uczniów ukraińskiej klasy maturalnej, którzy przebywają na terenie naszego kraju.

W piśmie do kuratorów oświaty, organów prowadzących i dyrektorów szkół z 23 marca 2022 r. Minister Edukacji i Nauki zwrócił uwagę na wspomaganie uczniów realizujących obowiązek szkolny i nauki w ukraińskim systemie oświaty. Poinformował, że szkoły w Ukrainie pracują w trybie zdalnym oraz wskazał strony internetowe Ministerstwa Oświaty i Nauki Ukrainy oraz Instytutu Modernizacji Treści Edukacyjnych jako miejsca, na których zostały udostępnione cyfrowe wersje podręczników do wszystkich klas (I–XI) oraz inne materiały dydaktyczne. Jednocześnie przypomniał, że szkoły w Polsce mogą udostępnić pomieszczenia szkolne dzieciom i młodzieży z Ukrainy realizującym nauczanie w szkołach na Ukrainie w trybie zdalnym.

Ad 5) udzielanie przez MEiN wsparcia dla szkół utworzonych w ramach systemu ukraińskiego; tworzenie oddziałów międzynarodowych.

Odnosząc się do propozycji wprowadzenia regulacji umożliwiających tworzenie stacjonarnych form edukacji w języku ukraińskim, należy zauważyć, że prawo oświatowe przewiduje następujące przypadki (częściowego) nauczania w języku obcym (niezależnie od szkolnictwa mniejszości narodowej):

- 1) szkoła przy przedstawicielstwie innego państwa w Polsce,
- 2) oddział dwujęzyczny,
- 3) oddział międzynarodowy.

Utworzenie jednej z ww. form wymaga przeprowadzenia stosownej procedury. Obecnie nie jest planowane wprowadzenie zmian w powyższym zakresie.

Ad 6) zapewnienie powszechnego i równego dostępu do materiałów edukacyjnych, w szczególności dobrych podręczników do nauki języka polskiego.

Każdy uczeń szkoły podstawowej, w tym obywatel Ukrainy, ma prawo do bezpłatnego dostępu do podręczników, materiałów edukacyjnych lub ćwiczeniowych, przeznaczonych do obowiązkowych zajęć edukacyjnych z zakresu kształcenia ogólnego.

Ponadto, na Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej (dalej ZPE) powstała strona „Szkoła dla Was”, w tym zakładka „oddziały przygotowawcze” (<https://zpe.gov.pl/a/oddziały-przygotowawcze/D1EzffxI8>), w której są materiały oraz linki do bezpłatnych podręczników i materiałów edukacyjnych przeznaczonych do nauczania języka polskiego jako obcego dzieci i młodzieży, a także informacje o darmowych zajęciach z języka polskiego i angielskiego dla osób z Ukrainy. Zasoby są na bieżąco uzupełniane i rozbudowywane.

Prowadzona przez Ministra Edukacji i Nauki Zintegrowana Platforma Edukacyjna (www.zpe.gov.pl) zapewnia każdemu otwarty i bezpłatny dostęp do licznych i różnorodnych materiałów edukacyjnych. Nauczyciele i uczniowie szkoły podstawowej i szkół ponadpodstawowych znajdują tutaj kilkanaście tysięcy e-materiałów do nauczania i uczenia się wszystkich przedmiotów. Nauczyciele i uczniowie mogą:

- korzystać z materiałów, w tym w sposób interaktywny, na platformie www.zpe.gov.pl
- korzystać z zasobów ZPE przez aplikacje na smartfony, również bez konieczności stałego dostępu do internetu,
- zapisywać materiały na dysku,
- drukować.

Materiały na ZPE można czytać w różnych językach z użyciem translatorów Google i Microsoftu.

Dla wszystkich uczniów i nauczycieli, których dane są przekazywane do Systemu Informacji Oświatowej, na platformie są tworzone konta. Loginy i hasła do pierwszego logowania są dostępne w strefie pracownika (<https://strefa.ksdo.gov.pl/>). Instrukcje i poradniki dla korzystających z ZPE, są dostępne w sekcji „Wsparcie użytkownika” na platformie.

MEiN wspólnie z UNICEF udostępnił poprzez ZPE części materiałów, publikowanych obecnie na platformie Learning passport (<https://ukraine.learningpassport.unicef.org>).

Ad 7) objęcie wszystkich nauczycieli szkoleniami z zakresu edukacji wielokulturowej i międzykulturowej.

Minister poszerzył zakres ustalonych na rok szkolny 2021/2022 kierunków polityki oświatowej państwa m.in. o „Doskonalenie kompetencji nauczycieli w pracy z uczniem z doświadczeniem migracyjnym, w tym w zakresie nauczania języka polskiego, jako języka obcego”. Wprowadzenie nowego kierunku polityki oświatowej państwa zobowiązuje publiczne placówki doskonalenia nauczycieli do organizacji i prowadzenia doskonalenia zawodowego w powyższym zakresie. Publiczne placówki doskonalenia nauczycieli realizują zadania wynikające z wprowadzenia nowego kierunku polityki oświatowej państwa zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 maja 2019 r. w sprawie placówek doskonalenia nauczycieli (Dz. U. z 2019 r. poz. 1045, z późn. zm.).

Wśród podstawowych kierunków realizacji polityki oświatowej państwa w roku szkolnym 2022/2023 znalazło się „Doskonalenie kompetencji nauczycieli do pracy z uczniami przybyłymi z zagranicy, w szczególności z Ukrainy, adekwatnie do zaistniałych potrzeb oraz kompetencji nauczycieli nowych przedmiotów wprowadzonych do podstawy programowej”.

Ad 8) zapewnienie stabilnego i adekwatnego finansowania zadań związanych z edukacją.

Uprzejmie informuję, że zgodnie z przepisem art. 14 ust. 11 ustawy z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa, jednostkom sektora finansów publicznych, w tym jednostkom samorządu terytorialnego (dalej JST) może być udzielone finansowanie lub dofinansowanie, lub zwrot wydatków, lub kosztów realizacji zadań na rzecz pomocy Ukrainie, w szczególności obywatelom Ukrainy dotkniętym konfliktem zbrojnym na terytorium Ukrainy.

Art. 50 ww. ustawy daje możliwość wsparcia JST w celu realizacji dodatkowych zadań oświatowych związanych z kształceniem, wychowaniem i opieką nad dziećmi i uczniami będącymi obywatelami Ukrainy, których pobyt na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest uznawany za legalny na podstawie art. 2 ust. 1. Jednostki samorządu terytorialnego otrzymują wsparcie w realizacji dodatkowych zadań oświatowych związanych z kształceniem, wychowaniem i opieką nad dziećmi i uczniami będącymi obywatelami Ukrainy z Funduszu Pomocy.

Łączna wysokość, dotychczas naliczonych, tj. za okres od 24 lutego do końca czerwca 2022 r., środków finansowych z przeznaczeniem na realizację zadań oświatowych realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego, wynosi 681,1 mln zł. Planowana do przekazania kwota za okres od 1 do 31 lipca br. wyniesie ok. 160 mln. zł.

Środki na finansowanie ww. zadań oświatowych przekazywane są w ratach miesięcznych.

Wsparcie obejmuje także zadania do tej pory niefinansowane z subwencji oświatowej, tj. dofinansowanie dzieci w wychowaniu przedszkolnym w wieku 2,5-5 lat oraz dowożenia uczniów.

Podział środków za okres od 1 do 30 czerwca został dokonany z uwzględnieniem zwiększonej kwoty wsparcia na wszystkie dzieci w wychowaniu przedszkolnym, niezależnie od wieku, w wysokości 10 tys. zł w ujęciu rocznym. Do jednostek samorządu terytorialnego przekazano również wyrównanie tej kwoty za okres od 24 lutego do 31 maja br. – ok. 51,2 mln zł.

Środki przekazywane samorządom w celu wsparcia uczniów z Ukrainy są naliczone zgodnie z algorytmem, stanowiącym załącznik do rozporządzenia w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego w roku 2022 (Dz. U. z 2021 r. poz. 2453) na podstawie danych wykazanych w systemie informacji oświatowej, o którym mowa w ustawie z dnia 15 kwietnia 2011 r. o systemie informacji oświatowej (Dz.U. z 2021 r. poz. 584 i 619).

Szanowny Panie Rzeczniku,

dziękując za przekazane opinie i rekomendacje dotyczące edukacji dzieci i młodzieży z Ukrainy, zebrane na spotkaniu konsultacyjnym w dniu 3 czerwca 2022 r. w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich w Warszawie, pragnę zapewnić, że będą one wykorzystane w trakcie dalszych prac nad zapewnieniem odpowiedniej edukacji młodych ludzi z Ukrainy.

Z poważaniem,

Tomasz Rzymkowski
Sekretarz Stanu
/ – podpisano cyfrowo/